

Kurátori výstavy:

Eike Berg, Daniel Grůň, Ivana Moncořová

Vystavující: Radovan Čerevka, Dávid Demjanovič,

Eja Devečková, Veronika Hliničanová, Ľudmila Horňáková,

Zuzana Janečková, Jana Kapelová, Tomáš Klima,

Lenka Klimešová, Miro Kohút, Daniela Krajčová, Magdaléna

Kuchtová, Tomáš Šoltýs, Matej Vakula, Martin Vongrej

**LOVCI V RAJI
MARTINA IVIČIČ**

Lenka Klimešová: Exkurzia do cudzieho revíru, 2010, videoinštalácie, 8:48 min (still z videa)

Lovci v raji / Paradise Hunters

12. 1. – 29. 2. 2012

SNG, Esterházyho palác, Suterén

Začiatok roku 2012 sa na domácej výtvarnej scéne niesol v znamení „lovu“ na najlepšie kúsky z Katedry intermédií a multimédií Vysoké školy výtvarných umení v Bratislave. V suteréne Esterházyho paláca Slovenskej národnej galérie sa 12. januára uskutočnila vernisáž výstavy *Lovci v raji / Paradise Hunters*. Výstava predstavila prierez tvorbu relatívne mladej katedry vedenej doc. Antonom Čiernym, ktorá vznikla v roku 2007 ako najmladší prírastok VŠVU. Tri ateliéry – Ateliér priestorových komunikácií + (doc. Anton Čierny), Ateliér IN (doc. Ilona Németh) a Ateliér videa a multimediálnej tvorby (doc. Anna Daučíková) – koncepčne vyplnili medzeru, chýbajúci vzdelávací článok v rámci práce s novými médiami či postmédiami.¹

Pod pedagogickým vedením troch výrazných osobností slovenskej umeleckej scény si študenti môžu osvojiť rozdielne stratégie prístupu a uchopenia existujúcich médií. Každý z pedagógov totiž kladie iný dôraz na obsah a formu vznikajúceho celku, každý z nich prikladá inú mieru dôležitosti samotnej technológií, intermediálnym presahom medzi jednotlivými médiami ako aj expanzii umenia do verejného priestoru. Anna Daučíková na internetových stránkach školy² deklaruje, že v jej ateliéri „Ide najmä o tvorbu v oblasti videa (krátke a dlhšie jednonábové videoprojekcie, multimediálne inštalácie, autorský dokument a dokumentácie performancií, prípadne umeleckých projektov vo verejnom priestore...“ Súčasne ale dodáva, že ateliér je otvorený aj využitiu digitálnych technológií a sietí a nevylučuje sa ani „práca s analógovými a ‘starými’ médiami ako fotografia a rôzne druhy projekcie“. Ilona Németh zdôrazňuje, že „Podstatnou črtou zamerania ateliéru je otvorenosť voči médiám, pričom ťažisko sa kladie v prvom rade na obsah a až následne na médium, vychádzajúc pritom z princípu, že obe zložky umeleckej výpovede musia byť vzájomne harmonizované.“ A napokon Anton Čierny kladie dôraz na potrebu „... nanovo zadefinovať naše postoje a vzťahy vo vnútri sociálno-politického priestoru“, pretože, ako sa ďalej na internetových stránkach jeho ateliéru píše, „sme svedkami zásadných politických zmien na mape sveta. Krízy zasahujúce celosvetovú ekonomiku spôsobujú turbulencie v sociálnom priestore. Pohyby masy pracovnej sily narúšajú naše stereotypy správania a menia našu kultúrnu situáciu. Distribúcia kapitálu, migrácia pracovnej sily a technologický pokrok sú motorom generovania rôznych druhov stretov.“ Tento rozdielny akcent pedagógov je explicitne prítomný aj v prezentovaných dielach „výberovej výstavy“ *Lovci v raji*.

Situovanie výstavy do temného podzemia galérie bolo zaiste adekvátne, lebo mnoho z vystavených prác malo podobu videa alebo projekcií, ale istým spôsobom tiež poukázalo na ešte stále pretrvávajúce (ne)vnímania a marginalizovania tohto druhu umenia širokou laickou verejnosťou. Výber prác prebiehal pod patronátom nemeckého umelca a kurátora Eika Berga, ktorý od roku 1990 žije v Budapešti, a ktorého umelecké portfólio zahŕňa laserové a zvukové inštalácie a lightboxy, no primárne sa venuje videoobjektom a videoinštaláciám. Berg je spoluzakladateľom a kurátorom budapeštianskej galérie Videospace a v minu-

losti bol riaditeľom galérie Trafó – House of Contemporary Arts, kde v roku 2000 participovala na kolektívnej výstave *Mimi nem felejt* vedúca Ateliéru IN Ilona Németh. Berg, spolu s Danielom Grúňom, pedagógom katedry Teórie a dejín umenia VŠVU, a Ivanou Moncoľovou, doktorandkou Sekcie vizuálnych a kultúrnych štúdií tej istej školy, realizovali výber najlepších diel z ateliérovej tvorby študentov, absolventov a doktorandov katedry. Práce nerozdelili podľa katedier, ani chronologicky, ale prostredníctvom štyroch tematických blokov: *Potreba dokumentovania* (Veronika Hliničanová, Tomáš Klima, Daniela Krajčová, Magdaléna Kuchtová), *Rednejší ako realita* (Ľudmila Horňáková, Matej Vakula, Miro Kohút, Eja Devečková), *Strhujúca subjektivita* (Dávid Demjanovič, Zuzana Janečková, Jana Kapelová, Martin Vongrej) a *Zvrátený heroizmus* (Radovan Čerevka, Lenka Klimešová, Tomáš Šoltýs). Tomuto kategorizovaniu sa nedá uprieť symbolický význam, pretože vhodným spôsobom odhaľuje a pomenováva rôzne pozície umelcov vstupujúcich do „raja“, ktorý je metaforou súčasného sveta, a poukazujúcich na jeho nedokonalosť, to všetko prostredníctvom koncepčného prepájania širokej škály médií, od fotografie, videa, počítačovej animácie, multimediálnej inštalácie, až po skulptúru a performanciu a ich vzájomné presahy. Rozčlenenie výstavy na štyri sekcie prinieslo aj konkrétnu užitočnosť, pretože pre divákov predstavovalo akýsi duchampovský greenbox³ na odomknutie správ zakódovaných vo vystavených dielach.

Ak sa pozrieme na témy, ktoré boli na výstave akcentované, ako napríklad bezdomovectvo, terorizmus, problém emigrácie, závislosť na virtuálnom svete, môžeme povedať, že „lovci v raji“ sa obhliadajú späť, akoby chceli zas a znova – ako mnohí pred nimi a po nich – reflektovať dôsledky viac než dvadsať rokov prebiehajúcich spoločenských a politických zmien v strednej a východnej Európe. Často ide o kritiku kapitalistickej spoločnosti, ktorá sa pred rokom 1989 javila spoza železnej opony ako vysnívaný raj. Dnes, keď sme súčasťou tejto reality, vidíme nielen atraktívny povrch konzumného sveta hojnosti, ale aj slabé miesta trhového mechanizmu a nedôslednej demokracie. Metaforicky by sme mohli povedať, že „lovci v raji“, teda vystavujúci autori a autorky, sú senzitívnymi pozorovateľmi a komentátormi súčasnej reality. Odhaľovanie nedostatkov systému však nie je sprevádzané konkrétnymi návrhmi na riešenie. To však nie je ich úlohou, a ani sa to od nich neočakáva. Nakoniec, pozícia mladučkých „mravokárcov“, z ktorých sa mnohí narodili až do tejto postrevolučnej doby, by mohla vyznievať groteskne.

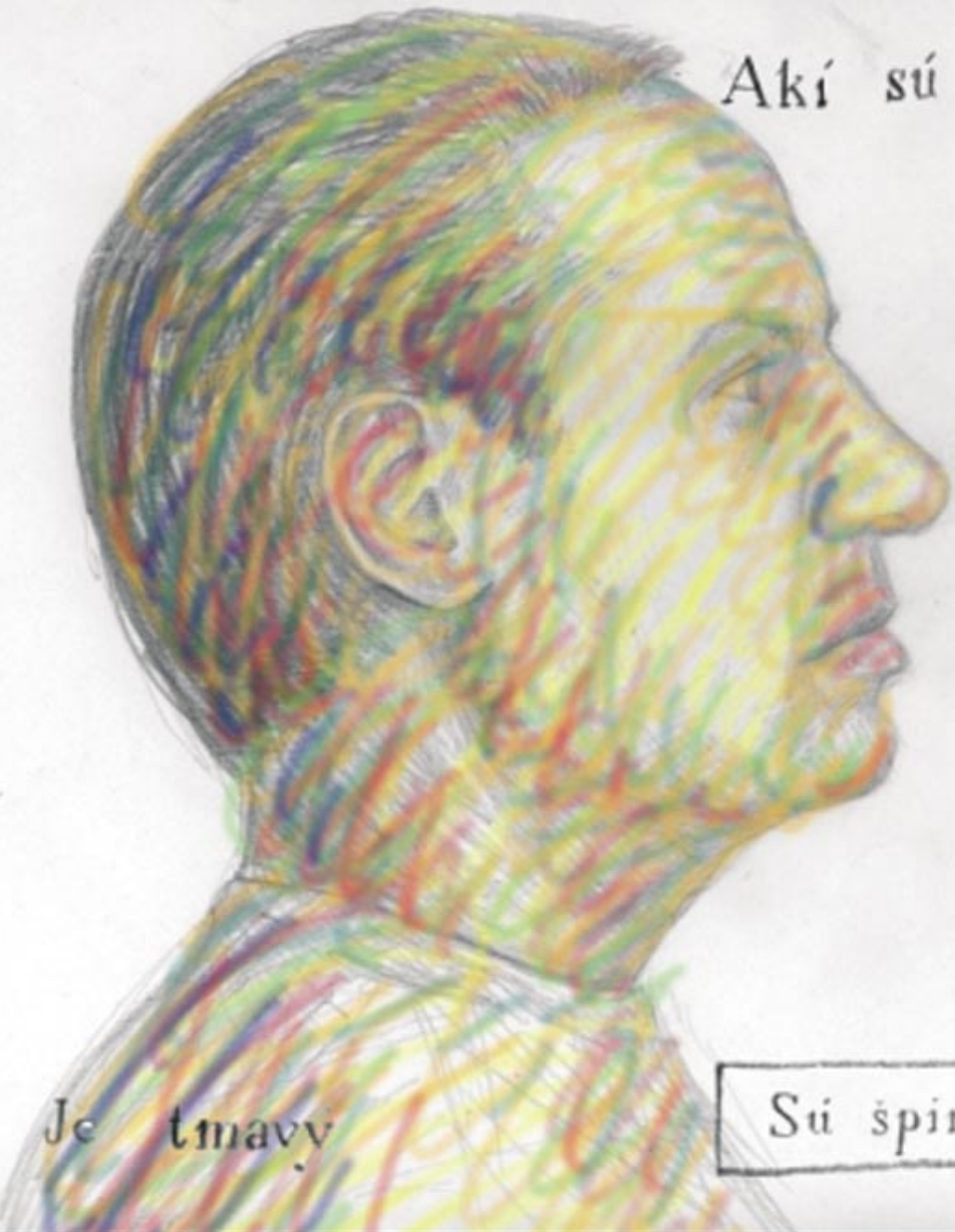
Sekcia: Potreba dokumentovania

Za modelové dielo tejto sekcie môžeme považovať projekt Daniely Krajčovej, bývalej poslucháčky ateliéru IN, s názvom *Slovenčina pre žiadateľov o azyl* (2010). V desaťminútovom animovanom videu autorka približuje každodennú realitu azylantov, ktorí sú umiestnení na Slovensku, v pobytovom tábore v Rohovciach. Autorka autenticky, na základe opakovaných návštev v tomto zariadení, zachytila trpkú príchuť nekonečného čakania na vysnívaný azyl. Prostredníctvom animácií,

1 Pojem postmédiá použila Rosalind Kraussová v esaji *A Voyage on the North Sea: Art in the Age of the Post-Medium Condition* / Plavba po Severnom mori: Umenie v dobe postmediálnej situácie. London: Thames & Hudson 1999.

2 www.vsvu.sk

3 The Bride Stripped Bare by Her Bachelors, Even (The Green Box) / Nevesta vyzliekaná svojimi mládencami, dokonca (Zelená krabica), 1934, je limitovanou edíciou poznámok Marcela Duchampa k jeho jedinečnému viacvýznamovému dielu. Ide o sériu poznámok a fotografií z rokov 1915–1923, ktoré poskytujú „interpretačnú barličku“ pre recipienta na pochopenie tohto komplikovaného diela.

Akí sú oni? aký je záchod?

Je tmavý

Sú špinaví

je svetlý

How is he like?

He is dark. They are dirty.

ktoré majú dokumentárny charakter a prelínajú sa s dynamickými kresbami a komentujúcim textom, odкрýva na základe lekcí slovenského jazyka bežné životné situácie týchto ľudí, čeliacich každodenne predsudkom, intolerancii a pocitu neslobody. V kresbách – portrétoch – použila symboliku stolového futbalu, ktorý mali obyvatelia v tábore k dispozícii. Hracie figúrky, radené za sebou, pevne pripevnené k tyči a manipulované hráčmi, vypovedajú o pozícii azylantov, aj keď oni naivne veria, že raz sa im z tohto obmedzujúceho prostredia podarí vymaniť.

Daniela Krajčová: Slovenčina pre žiadateľov o azyl, 2010, video, animácia, 10:24 min., still z videa

Veronika Hliničanová: Voidance, 2009, video, 3:24 min, still z videa. Foto: Jana Kapelová

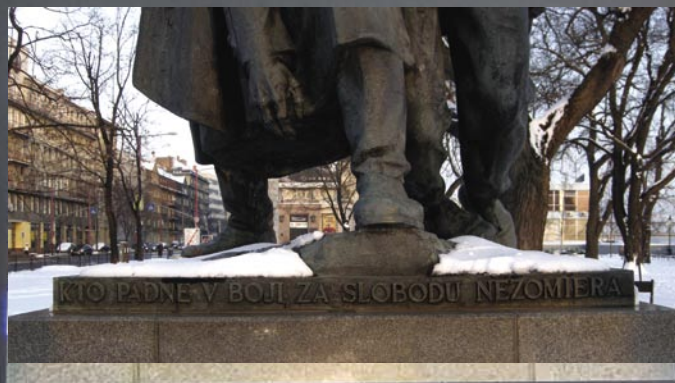
Do tejto sekcie bolo zaradené aj krátke trojminútové video ďalšej poslucháčky ateliéru IN Veroniky Hliničanovej s názvom *Voidance* (2009), ktoré bolo aj súčasťou súťažného festivalu krátkych filmov Azyl v roku 2010. Meditatívny charakter práce evokuje pomalá kamera, ktorá sa pohybuje monotónne a voyeursky pozoruje vyprázdnený priestor budovy, kde práve prebiehajú búracie práce, takže z pôvodnej pôrodnice ostalo už len torzo – rozbité umývadlá a biele kachličky. Autorka ponúkla divákovi minimalistickú alternatívu k vizuálne preafektovaným naratívom a koncepčne prebujnelým dielam, ktoré nás často obklopujú.

Okrem tohto videa pripravila spolu so Zuzanou Žabkovou aj sprievodné podujatie výstavy, choreografický projekt, ktorý skúmal využitie prirodzeného svetla ako nástroja svetelného dizajnu. Tento intermediálny projekt, zorganizovaný ateliérom IN, prepájal výtvarné umenie, divadlo a architektúru. Hliničanová má skúsenosti s divadelným prostredím, keďže počas svojho pobytu vo Fínsku pracovala v takzvanom „contemporary circus“ s názvom Cirko Areao. Ide o druh cirkusu, ktorého predstavenie sa odohráva v divadle a Hliničanová mala možnosť vytvárať pre tento projekt práve svetelné inštalácie. „Svetlo je fascinujúce. Je to veľmi silný vyjadrovací prostriedok. Ako kulisy, kostýmy, zvuk. Dá sa ním veľa vyjadriť. A nielen ním. Keď znegujem svetlo, mám tmú. S ňou sa dá tiež veľa pracovať. Rovnako aj s tieňmi a farebným spektrom filtrov, ktoré sa na svetlá dajú nasadiť.“⁴

Ďalším autorom, začleneným do sekcie *Potreba dokumentovania*, bol Tomáš Klima, ktorý po absolvovaní odboru kamenosochárstvo na Škole úžitkového umenia v Košiciach bol v roku 2008 prijatý na bratislavskú VŠVU do Ateliéru socha v architektúre. Po druhom ročníku však prestúpil do Ateliéru videa a multimediálnej tvorby, ktorý vedie Anna Daučíková. V rámci výstavy sa prezentoval videom s názvom *Ladenie* (2011), so znakmi podvratnej umeleckej intervencie do stálej expozície Literárneho múzea Pavla Horova v Bánovciach nad Ondavou, ktorú dôverne pozná, pretože pochádza priamo z obce, a jeho otec v tomto múzeu dokonca aj pracoval. Bližšie zoznámenie sa so stereotypmi inštitucionálnej prevádzky ho priviedlo k otázkam o autenticite výkladu, respektíve vzťahu medzi reálnymi historickými faktami a ich falošnou interpretáciou. V súvislosti s touto témou vznikla aj videoinštalácia *Pamätná izba „in natura“*, kde Klima podobným podvratným spôsobom spracoval výklad sprievodkýň o predmetoch v pamätných izbách P. O. Hviezdoslava, J. Jesenského a P. Horova.

Sekciu uzatvárala Magdaléna Kuchtová z ateliéru IN s krátkym videom *Comma / Čiarka*. Jej konceptuálna minimalistická hra s posunom interpunkčného znamienka – čiarky v nápisu na Pamätníku bulharských partizánov v Bratislave ilustruje, ako sa dá jednoduchým spôsobom manipulovať s významom, čím odkazuje k mocenským postupom často zneužívaným v rámci najrôznejších ideológií.

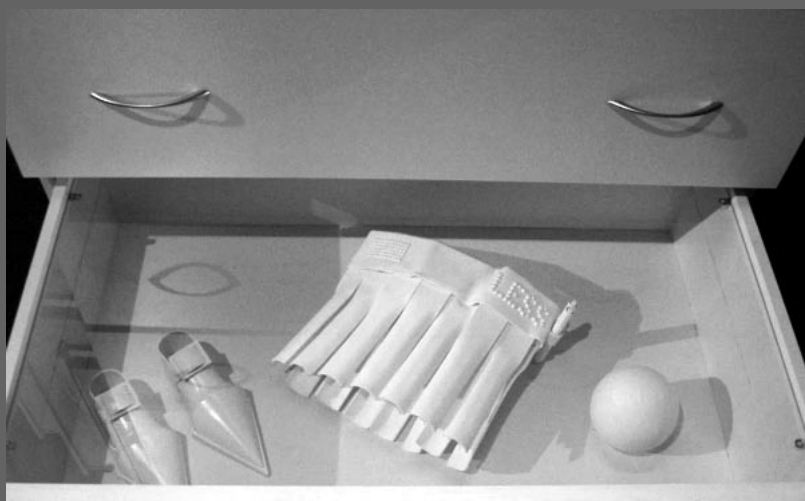
4 Zdroj <http://www.webjournal.sk/clanok/2860/o-cirkuse-divadle-a-umeni>

WHO IS FALLEN IN BATTLE FOR FREEDOM, NEVER DIES...

Sekcia: Reálnejší ako realita

Zo sekcie Reálnejší ako realita som si vybrala ako modelové dielo *Československo – Second Life* Mateja Vakulu, v ktorom autor pracuje s médiom internetu a virtuálnou realitou. Ide o autorovu diplomovú magisterskú prácu, ktorou končil štúdium v ateliéri IN Ilony Németh v roku 2008. Toto dielo je postavené na Vakulovom polročnom skúmaní možností internetovej platformy Second Life. Vakula priblížil život v komunite Čechov a Slovákov, respektíve ich avatarov vo virtuálnom prostredí mesta Valuta, a prostredníctvom site-specific inštalácie ho preniesol do prostredia galérie. Využil k tomu formu vitríny s výsuvnými priečkami, ktorá pripomína bežný spôsob prezentácie muzeálnych exponátov a evokuje akúsi archeológiu

Obr.1 a 2 vľavo a obr. vpravo
Matej Vakula: Československo – Second Life,
2008, mix médiá. Foto: Jana Kapelová

budúcnosti. Zatiaľ čo dokumentárny film nás zoznamuje so životom obyvateľov v tomto virtuálnom meste, v bočných zásuvkách sa nachádzajú rôzne artefakty a reálie, ktoré takmer antropologickým spôsobom dokladujú spôsob života a zvyky, ale i túžby jeho obyvateľov (pohľadnice, šperky, topánky...). „Pozbieral som najobľúbenejšie virtuálne veci, ktoré ľudia vlastnia v rámci existujúcej komunity. V nej funguje dematerializovaný konzum. Kúpajú si virtuálne obleky, šperky a snažia sa mať čo najviac virtuálnych peňazí. Porovnával som to s Bratislavou. Zistil som, že ak tieto veci človek v reálnom svete nemôže mať, snaží sa ich získať aspoň vo virtuálnom svete. V priestore Second Life je možnosť totálnej kreativity, ale ľudia ju nevyužívajú a sústreďujú sa iba na veci, ktoré nemôžu mať,“⁵ komentuje svoje dielo Matej Vakula. Svet, ktorý nám autor prezentuje, je hypermediovaným modelom ideálnej virtuálnej reality. Komunita Čechov a Slovákov, ktorá existuje v prostredí Second Life, vyjadruje spontánnu a istým spôsobom i sentimentálnu myšlienku pokračujúceho česko-slovenského spolužitia. A práve tento „politický aspekt“ zaujal Mateja Vakulu, ktorý ju preniesol do priestoru galérie ako projekt nostalgie za budúcnosťou.

Sekcia: Strhujúca subjektivita

Projekt *Bodypainting* Dávida Demjanoviča plne zodpovedá názvu sekcie. Je sugestívny neobvyklou intervenciou do verejného priestoru. Ide o autora, ktorý

5 Zdroj: <http://zilina.sme.sk/c/4323864/vakula-kreativitu-ludia-v-kyber-priestore-nevyuzivaju.html>

sa spolu s Jarmilou Mitříkovou, absolventkou maliarskeho ateliéru Ivana Csudaia, stal víťazom Ceny VÚB Malba roka 2011. Tento umelecký tandem sa dlhodobo zaoberá technikou pyrografie, teda vypaľovaním obrazov do dreva s použitím klasickej pájkovačky. Na výstave *Paradise Hunters* sa však Demjanovič, ktorý v roku 2011 absolvoval Ateliér priestorových komunikácií+ Antona Čierneho, prezentoval inštaláciou s názvom *Bodypainting* (2010). Tvorili ju fotografie a videozáznam dokumentujúci autorovu verejnú akciu. Autor pristupuje k problematike verejného sociálneho priestoru veľmi osobito, sleduje jeho nepredvídateľné pohyby a toky a rovnako citlivo vníma i jeho defekty, čo je čiastočne témou aj jeho ďalších prác (*Homeless Camouflage*, séria intervencií do verejného priestoru, 2010; *Strihanie zadarmo*, 2009).

V živej akcii *Bodypainting* autor maľoval priamo na telá oslovených mužov miestne historické pamiatky, ktoré sú pre dané miesto charakteristické a určujú aj celkový ráz konkrétnej mestskej časti. Pomaľovaním ľudských tiel, v tomto prípade konkrétnych obyvateľov mesta (či skôr „prebývateľov“, ide zrejme o bezdomovcov), vzniká špecifická sociálna skulptúra, a súčasne dochádza k zvláštnemu prepojeniu vlastnej „kože“ s určitým mestským priestorom. Aj keď austrálsky performer Stelarc považuje kožu v kyberkultúrnom kontexte technologických protéz za zastaraný interfejs, v Demjanovičovom prípade ide o nadmieru symbolické rozhranie. Na chrbtoch neznámych mužov vznikajú miniatúrne zobrazenia pamiatok, okolo ktorých každodenne kráčajú, neuvedomujúc si ich prítomnosť. Táto intervencia je zaťažená mnohými sociálno-spoločenskými aspektmi, a zároveň, cez médium rýchlej, dočasnej a ľahko odstrániteľnej maľby, akoby symbolizovala pominuteľnosť existencie, ale aj labilnosť ľudskej viery cez obrazy božích stánkov, čo boli na chrbtoch mužov vytvorené.

Strhujúcu subjektivitu, akcentovanú v názve sekcie, môžeme objaviť aj v „dielkach“ ľudí, ktorých Jana Kapelová zahrnula do svojho projektu *Voľný pracovný čas*. Autorka absolvovala magisterské štúdium na Akadémii umení v Banskej Bystrici, aktuálne je doktorandkou Ateliéru videa a multimediálnej tvorby Anny Daučíkovej a zaoberá sa fenoménom práce, respektíve konfrontáciou zamestnania ako nutnosti na jednej strane a potrebou kreatívnej sebarealizácie na pracovisku. Participanti Kapelovej projektu popisujú svoju tendenciu vymaniť sa spod zamestnaneckých povinností v rámci pracovného času. Pretože v sociológii je pojem voľný pracovný čas absurdný, Kapelová sa v rozšírenej popiske k dielu odvoláva na Michela de Certeaua⁶ a jeho sociologickú analýzu. Správanie sa zamestnanca tak môže vysvetliť Certeauova subverzívna teória parochne: parochňou je zamestnanec, ktorý predvádza svoju prácu na pracovisku ako prevlek na oklamanie svojho zamestnávateľa. To, čo Kapelová vystavuje, sú „dielka“ zamestnancov, ktorí sa počas pracovnej doby venovali inej kreatívnej činnosti, a to v škále od maľovaných vajčiek, z plechu vyrezaných modelov autíčok až po fotokoláže a 3D tlač.

Jana Kapelová: Voľný pracovný čas, od roku 2011, autorský výskum

⁶ Certeau, Michel de: *The Practice of Everyday Life*. Berkeley : University of California Press, 1984.

Jana Kapelová: Voľný pracovný čas: 2

zamestnanie: technik

autor: neželal si byť zverejnený, *1980

výstup VPČ: 3D objekty

rok: od 2008

výpoveď autora: *Pracujem ako technik. Mojou náplňou práce je navrhnuť v softvéri obrisy súčiastok vyrábaných našou firmou a vytvoriť rezný program, ktorý ich laserom vyreže do plechu. Vo voľnom čase si navrhujem malé predmety (darčeky pre moju manželku a priateľov), ktoré sú jednoduché na realizáciu a prenos. Do niektorých som zapojil aj svojich kolegov, ktorí zdokonalili mnou navrhnuté tvary. Takýmto spôsobom sme vytvorili i model auta, ktorý sa ujal ako suvenír našej firmy na nitrianskom veľtrhu. Priznám sa, že som sa trochu obával, keď sa šéf spýtal, odkiaľ má vlastne naša firma takýto prezent.*

Jana Kapelová: Voľný pracovný čas: 7

zamestnanie: učiteľ slovenského jazyka, informatiky, náboženskej výchovy, hudobnej výchovy, občianskej výchovy, správca školskej siete

autor: juraig, *1983

výstup VPČ: papierové modely

rok: od 2009

výpoveď autora: *Pri čakaní na narodenie nášho Samka som sa vrátil ku koníčku z detstva – vystrihovačkám. Po roku lepenia som zatúžil po vlastnej tvorbe. Veľmi mi pomohlo štúdium informatiky sprostredkované vďaka zamestnaniu. Na notebooku zo školenia som počas nekonečne dlhých prednášok začal tvoriť prvý vlastný model – rodinný dom. Ďalšou metou bol model trnavskej Mestskej veže. Nápad i model sa zapáčil predajcovi papierových modelov, a to sa už písal september 2010. Koníček som preniesol do práce. Už predtým som v práci tlačil biele beta verzie, no tentoraz došlo počas prestávok a voľných hodín na dopracovávanie detailov (návodová kresba, dokresľovanie a príprava tlačového pdf). Akoby toho nebolo málo, ozval som sa i do redakcie Fífika. Už v októbri bol pripravený model Zákamennskej kalvárie, ktorý vyšiel v apríli 2011. Počas „voľna“ v práci prebiehala komunikácia s redakciou, úpravy kresby, písanie návodu. Všetko, čo som „nestíhal“ doma. Pribudla malá Zuzka :) smajlík. Koncom novembra bol hotový betlehem pre vianočné číslo. Zároveň som pripravil pre svokrovcov na Vianoce model kostola z ich dediny. Tento rok som na internete uverejnil jeden free model a koncom roka vyšiel ďalší model z Trnavy. V práci svoje modely začínam (zbieranie materiálu na internete), dokresľujem, maľujem, upravujem, tlačím biele beta verzie, korigujem návody. Tu dostávajú moje modely definitívnu tlačovú podobu. Pracujem tak, aby som mal doma so svojím koníčkom čo najmenej „premýšľavej práce“.*

P.S.: Samko bude mať v marci 3 roky.

Foto: archív autorky

Jana Kapelová: Voľný pracovný čas: 3

zamestnanie: letecká mechanika

autorka: neželala si byť zverejnená, *1981

výstup VPC: kraslice

rok: 2011

výpoveď autorky: *Chcela som byť pilotka, taký odbor som si dala do prihlášky na vysokú školu, ale ženy za pilotky vtedy nebrali, a tak som si zmenila odbor na letovoda. Keďže nie každý bol schopný prejsť cez záťažové psychotesty v nemocnici, tak nám odporučili dať si ešte jeden záložný študijný odbor, pre ktorý sme tieto testy nepotrebovali. Vybrala som si letecké strojárstvo. Na katedre ešte vtedy nikdy dievča nemali, podarilo sa mi skončiť a s nami v roku 2004 skončila aj škola (Vojenská letecká akadémia gen. M. R. Štefánika). Som jediná vojačka, ktorá začala a aj skončila odbor oprava a údržba leteckých motorov a drakov. Momentálne som letecká mechanika. V našom hangári je asi 50 chlapov, ja a ešte jedna kolegyňa. Našou prácou je oprava a údržba lietadiel. Niekedy je práca vyše hlavy a je nutné ťahať aj nadčasy, a niekedy nastane obdobie, kedy sú všetky lietadlá schopné a my odrazu máme more času (snáď nebudeme kaziť schopné lietadlá?), vtedy vznikli aj tieto vajíčka, ktoré sme robili s kolegyňou. Vyzdobili sme ich cez 200. Keď nás kolegovia videli s vajíčkami, tak len krútili hlavou, ale našli sa aj takí, ktorí si nejaké kúpili. Niektorí kolegovia si robia v takomto čase napríklad modely lietadiel alebo nábytok.*

Jana Kapelová: Voľný pracovný čas: 8

zamestnanie: manažér odboru vzdelávania a rozvoja zamestnancov

autor: Dušan Veselovský, *1976

výstup VPC: manipulované fotografie

rok: 2009 - 2011

výpoveď autora: *Som manažér odboru vzdelávania a rozvoja zamestnancov, robiť školenia alebo kontrolovať, ako moji ľudia školia, patrí do mojej práce. Autoportréty vznikli počas produktových školení, ktoré realizovali moji ľudia a ja som bol pozrieť, ako sa im darí. Mojou úlohou bolo takzvané tieňovanie, vidieť ich a následne im dať spätnú väzbu na použitú formu a metodiku. Sedel som tam vždy po 5 dní a počúval som veci, ktoré už poznám stále dookola. A tak som si popri tom stíhal robiť aj morbidne koláže – autoportréty na svojom iphone (kombinácia viacerých APP: movie costume, blurredPhoto, colorcanvas, oldbooth). Koláže som uverejnil na mojom facebooku v albume s názvom „Alterego“, kde ich videli i moje kolegyně a kolegovia. Niektorým sa páčili natoľko, že ma požiadali, aby som ich spravil aj im. Album si pozreli aj moji kamaráti, profesionálni umelci, a viacerí mi vraveli, že by som to mal vystaviť aj oficiálne, v galérii.*

Sekcia: Zvrátený heroizmus

Dielo Radovana Čerevku *Atak na Fallúdžu*, zo série *Reutersdrama* (2006), je reakciou na dramatické správy agentúry Reuters. Ide o priestorový objekt, ktorý pomocou zmenšeného modelu 1:10 dokumentuje priebeh útoku americkej armády na mesto Fallúdža v Iraku. Čerevka sa modelom venuje už od detstva, ako o tom píše vo viacerých kapitolách teoretickej diplomovej práce *Sprostredkovanosť v politickom umení*, ktorú vypracoval v roku 2006 na Katedre výtvarných umení a intermédií Fakulty umení Technickej univerzity v Košiciach.⁷ V kapitole *Modelársky žáner v súčasnom umení* uvádza: „Celé modelárstvo ako také ma fascinuje už ako téma v širšom zmysle slova. Malý woodoo svet vo veľkom svete, umiestnený v pracovni. Vytvorí si vlastný model sveta, samozrejme vlastnými prostriedkami. Alebo priniesť dobovú umeleckú správu o existujúcom modeli, o stave, o skutočnosti. Ušľachtilá činnosť.“⁸ V súvislosti s projektom *Atak na Fallúdžu* však autor zdôrazňuje, že mu išlo o verziu agentúrnej správy, ktorá je „akýmsi posunutím sa v čase“, kde sa „rozpochybovaním východiskovej situácie“ môže realita „zdramatizovať a záleží iba na mne, ako sa bude vyvíjať. Som v nej generálom.“ V tomto zmysle nejde o dokument reality, ale o akt „privátneho režiséra“ so svojou márnou woodoo-snahou zvrátiť dejiny alebo ich trochu upraviť.⁹ Z tohto dôvodu je súčasťou projektu nielen priestorový model, ale aj pôvodný výtlačok plánika, kde sú vyznačené aj autorove budúce zásahy. Čerevka skončil magisterské štúdium v roku 2006 v ateliéri prof. Juraja Bartusza na TU v Košiciach a v školskom roku 2007/2008 bol prijatý na doktorandské štúdium na Katedre intermédií VŠVU v Bratislave.

Do sekcie zvráteného heroizmu bola zaradená aj diplomová práca Lenky Klimešovej, video s názvom *Exkurzia do cudzieho revíru* (2010), o ktorého réžii, strihu, zvuku i kostýmy sa postarala sama autorka. Klimešovej témou sú dlhodobé sociálne konštrukty, predovšetkým gendrová konštrukcia tela a feministický diskurz. V tejto práci sa zaoberá fenoménom pohľadu. Rámcovala ho neobvyklým kontextom poľovníctva, ku ktorému sa dostala prostredníctvom vplyvu otca lesníka. Preto sa v jej videu vynárajú rôzne artefakty súvisiace s lovom i vábením (ďalekohľad, broky, kuša, puška, trofeje...). Autorka sa snaží privábiť diváka a nalákať ho do svojej pasce pomocou pohľadu, ktorý síce patrí zvädzajúcej žene, ale ako rodový archetyp prináleží mužskému loveckému inštinktu. Klimešová, momentálne pôsobiaca na Kunstuniversität v Linzi, naznačuje silnú gendrovú ambivalenciu. Loviaci/a a lovená/ý.

Záver

Dôraz na koncept, ale opatrnosť alebo až rozpačitosť pri práci s médiami – týmito slovami by sme mohli charakterizovať prevažnú časť vystavených prác. Krajčovej animované video *Slovenčina pre žiadateľov o azyl* disponuje autentickou a nefalšovanou expresivitou na základe osobného zážitku. Autorka sa však príliš nástojčivo pokúša vtiahnuť do celkovej kompozície najrôznejšie druhy vizuálneho prejavu. Do dokumentu, ktorý čiastočne koloruje, zapája nielen dynamický

Radovan Čerevka: *Atak na Fallúdžu*, zo série *Reutersdrama*, 2006, priestorový model v mierke 1:10

⁷ Čerevka, Radovan: *Sprostredkovanosť v politickom umení*. Diplomová práca. Katedra výtvarných umení a intermédií. Fakulta umení, Technická univerzita, Košice, 2006. Zdroj: <http://www.cerevka.com/sk/sub/texts.html>

⁸ Ibidem, s. 18.

⁹ Ibidem, s. 34-35.

komentujúci text, ale i nestatickú kresbu, pričom ich vzájomná koexistencia nie celkom presvedčivo korešponduje s ústrednou myšlienkou. Na druhej strane, takýto nesúrodý, kmitajúci a trochu rozpačitý výraz diela primerane tlmočí mentálne rozpoloženie vyobrazovaných azylantov.

Čo sa týka „programového konsenzu“ jednotlivých diel s cieľmi školského ateliéru, výrazný súlad môžeme vidieť v Demjanovičovom *Bodypaintingu*, kde autor, absolvent Ateliéru priestorových komunikácií +, senzitívne reflektuje určité „chyby v programe“, ktoré sa nesnaží napraviť, ale nanovo ich redefinuje svojou autentickou prácou vo verejnom sociálnom priestore.

Dielo Mateja Vakulu *Československo – Second Life* je na jednej strane inovátorské, pretože autor pracuje s médium internetu a s virtuálnou realitou. Invenčným však nie je v zmysle zvolenej apropriačnej stratégie, ktorá sa cyklicky opakuje už od čias dadaistických koláží a je najrozšírenejšou stratégiou veľkej časti novomediálnych diel, najmä tých, ktorých primárnym médium je internet. Vakula spracoval na základe istých politických aspektov určitý výsek z prostredia virtuálnej reality a premiestnil ho do nemotornej vitríny v galérii. Jeho práci však chýba istý neočakávaný moment. Na slovenské pomery ešte stále progresívna práca s virtuálnou realitou si žiadala aj určitý subverzívny či manipulatívny prístup. Ilonou Németh deklarovaná „otvorenosť voči médiám“ je tu síce viditeľná, avšak v pasívnej polohe.

Vzhľadom na zameranie Ateliéru videa a multimediálnej tvorby Anny Daučíkovej nie je práca Jany Kapelovej *Volný pracovný čas* reprezentatívnou ukážkou priorit ateliéru. Tento koncepčne zaujímavý a zrelý projekt by sa skôr uplatnil v rámci samostatnej výstavy, avšak pre túto príležitosť mohli kurátori vybrať dielo, ktoré sa po formálnej a mediálnej stránke vo väčšej miere stretáva s ideami ateliéru.

Aj jeden z najvýraznejších a najdôležitejších znakov súčasných multimediálnych diel – aspekt interaktivity – bol v prácach prezentovaných na výstave odsunutý na vedľajšiu koľaj. Je otázne, či tu ide o zámer, ktorý by sme mohli čítať ako istú opozíciu k opačnému extrém, čo reprezentuje napríklad festival *Ars Electronica*, postavený na dôslednej interaktivite a participácii diváka, kde sa však galéria často mení na akúsi „galériu hračkárstva“.

Ani aktuálna problematika postmédií, načrtnutá v úvode, ktorú do diskusie voviedla Rosalind Kraussová už v roku 1999, sa nedá v plnom rozsahu uplatniť na diela tejto výberovej výstavy. Kraussová reagovala na heterogénnosť postupov spájaných už s érou raného videa a dospela k definovaniu tzv. postmediálnej situácie, v rámci ktorej dochádza k rozpadu súdržnosti umenia, čo spôsobuje, že sa pojem médium, spájané s tradičnou predstavou maľby, sochy alebo grafiky stáva zastaraným. Spomínaná mediálna heterogenita, odmietajúca celistvosť a čírosť, sa vo vystavených prácach neuplatňuje v plnom rozsahu, na druhej strane u časti autorov a autoriek vidíme snahu o zrieknutie sa modernistického dôrazu na médium, ktoré bolo považované za zdroj umeleckého významu.

Mgr. Martina Ivičič

Autorka je doktorandkou na Filozofickej fakulte Masarykovej univerzity v Brne v odbore teória vedy, pôsobí tiež na Ústave hudobnej vedy Filozofickej fakulty Masarykovej univerzity v Brne v odbore Teórie interaktívnych médií.

Lenka Klimešová: Exkurzia do cudzieho revíru, 2010, videoinštalácie, 8:48 min., still z videa

42